

aktualnejši problemi našega okolja so onesnaženost zraka, voda in deloma tudi kmetijskega zemljišča. Reševanje ogroženega človekovega življenjskega okolja je prikazano na osnovi številnih primerov, ki so znani iz industrijsko razvitih držav. Predstavljeni pa so tudi naši pravni in gospodarski vidiki varstva okolja.

Peti del »Slovenije sedemdesetih let« je namenjen osvetlitvi družbenega pomena izobraževanja in vlogi kadrov pri dosedanjem in prihodnjem spreminjanju naše gospodarske in družbeno-socialne strukture. Posamezna poglavja nas seznanjajo z razvejenostjo in usmerjenostjo našega celotnega šolskega sistema, s prosvetnimi, kulturnimi, umetniškimi in znanstvenimi zavodi in ustanovami. Predstavljeni so osnovni vzroki, ki narekujejo reformo današnjega, klasičnega šolskega sistema. Z njo se bodo bolj kot doslej odprla vrata izobraževalnih ustanov združenemu delu in še posebej delavcem v neposredni materialni proizvodnji. Predvidena preureditve šolstva bo zahtevala marsikje tudi premestitev (dekonzracijo) izobraževalnih ustanov v večja in močnejša gospodarska središča.

Osnovno sporočilo, ki ga razgrinja Lahova »Slovenija sedemdesetih let«, je v spoznanju pomembne in trdne povezanosti gospodarskega razvoja z družbenopolitično usmerjenostjo in naravnostjo naše družbe. Ker so v delu nakazane in utemeljene prenekateri poti razvoja SR Slovenije v prihodnjih obdobjih, smo s tem že neposredno opozorjeni na pomembne dejavnike, ki bodo soodločali in usmerjali nadaljnji razvoj naših pokrajin. Besedilo knjige je dopolnjeno s preko 110 tabelaričnimi preglednicami, obogateno pa je tudi s 16 kartogrami in z 18 diagrami, ki jih je izdelal Matjaž Lah. Knjigo poživlja še 24 barvnih fotografij, ki jih je izbral pisec iz svoje bogate fototeke.

Milan Natek

Zgornje Posočje. Zbornik 10. zborovanja slovenskih geografov, Tolmin — Bovec, 26. — 28. IX. 1975. Z denarno pomočjo Kulturne skupnosti Tolmin izdalo in založilo Geografsko društvo Slovenije. Ljubljana, 1978, 394 strani.

Pred nami je zajetna knjiga člankov in razprav, ki so sestavljali vsebinsko ogrodje programa jubilejnega 10. zborovanja slovenskih geografov v Zgornjem Posočju. Knjiga je zanimiva in za geografsko stroko pomembna vsaj iz naslednjih treh osnovnih razlogov: a) prinaša prikaz geografskih učinkov tridesetletnega povojnega gospodarskega in družbenega razvoja Posočja, osvetljena s celotne slovenske perspektive; b) objavljeni prispevki in izsledki so rezultat usmerjenega in načrtnega raziskovalnega dela slovenskih geografov med dvema zborovanjema; c) predstavljeni rezultati raziskav in njihova dognanja temeljijo na razvojnih težnjah, kakršne so bile značilne za Tolminsko oziroma Zgornje Posočje vse do 6. maja 1976. leta.

Serijska katastrofalnih potresov, ki je prizadejala Zgornje Posočje (6. maja, 11. in 15. septembra 1976), predstavlja korenito zarezo v njihovem novjšem gospodarskem in socialnem razvoju. Zategadelj so izgubili prenekateri ključki in predvidevanja o prihodnjem razvoju obravnavanih območij določeno veljavnost. Kljub temu pa ostaja vsebina zbornika izredno aktualna, saj nam podaja podobo pokrajine, ki je skorajda ni več. Pri tem velja še posebej opozoriti na aplikativno vrednost zbranih podatkov, ki jih bo potrebno vključiti v obravnavo, ko bodo načrtno pristopili k preurejevanju dosedanjih gospodarskih in socialnih sestavin Zgornjega Posočja. Čeprav bo mogoče pri popotresni obnovi Posočja preskočiti mnoge družbeno-socialne ovire, ki so predolgo zadrževale pri življenju nekdanje oblike in načine gospodarjenja na zemlji, pa vendarle menimo, da je koristno in celo potrebno ohranjati na vseh obnovitvenih območjih kulturno dediščino v najširšem pomenu besede, ki mora postati dobrina in vrednota posebnega družbenega pomena.

Knjiga prinaša 25 sestavkov z najrazličnejših področij geografskih proučevanj, katere je napisalo 22 avtorjev. Splošnim predstavitvam aktualnih problemov so namenjeni štirje prispevki. Uvodno besedo je napisal D. Kompare. Ugotavlja, da sodi Zgornje Posočje med naša manj razvita območja, ki iz različnih razlogov tudi ni doživljalo hitrejšega gospodarskega razvoja. M. Orožen

-Adamič in J. Kunaver podajata splošno podobo Zgornjega Posočja po potresu, medtem ko so v prispevku A. Ladave podrobno prikazani družbeno-ekonomski problemi tolminske občine in so podana osnovna izhodišča njenega prihodnjega razvoja. Izredno zanimive so razlike v gospodarski usmerjenosti in sestavi prebivalstva v treh odmaknjenih, a geografsko samosvojih območjih, ki jih predstavljajo Breginjski kot, (Sentviškogorska) Planota (med Bačo in Idrijo) ter Gorenja Trebuša. Akademik S. Ilesič razmišlja o pomenu kompleksnega regionalnega aspekta v sodobni geografiji in sicer na osnovi izredno plastičnih primerjav med Zgornjo Gorenjsko in Zgornjim Posočjem. A. Lah pa razpravlja o družbenih in gospodarskih vidikih policentričnega razvoja Slovenije s posebnim ozirom na celotno Posočje.

Prvine prirodno-geografskih danosti Zgornjega Posočja obravnava pet avtorjev v štirih prispevkih. S. Buser je napisal pregled geološke zgradbe ozemlja med Mostom na Soči in Bovcem, v katerem so zajeti tudi nekateri najnovejši izsledki podrobnih geoloških proučevanj tega ozemlja. M. Šifrer in J. Kunaver opredelujeta pogloblitve geomorfološke značilnosti Zgornjega Posočja, medtem ko F. Bernot na podlagi temperaturnih in padavinskih podatkov dveh oziroma trinajstih meteoroloških opazovalnic opisuje podnebne razmere. Pregled rečnih režimov v Zgornjem in Srednjem Posočju je prispeval D. Radinja.

Nekateri najbolj značilni socialno-geografski problemi Zgornjega Posočja so podrobneje predstavljeni v sedmih člankih. V. Klemenčič prikazuje razvoj prebivalstva v primerjavi s celotno Slovenijo. M. Klemenčič podaja nekatere prostorske probleme kmetijstva, medtem ko A. Gosar razmišlja o rasti in razporeditvi delovnih mest nekmetijskih dejavnosti kot pomembnem činitelju oblikovanja območij in koncentracije prebivalstva in gospodarstva. M. Ravbar piše o vplivu urbanizacije na podobo naselij v občini Tolmin, kjer je ugotovil štiri značilne tipe rasti naselij. V. Kokole prikazuje na podlagi poteka poselitve glavne razvojne težnje v omrežju naselij na Tolminskem in podaja njihovo funkcijsko opredelitev. M. Pak govori o pomenu oskrbe v regionalnem razvoju Zgornjega Posočja, medtem ko D. Uranjekova ugotavlja in prikazuje regionalne razlike v možnostih izobraževanja, ki postaja čedalje pomembnejši člen v razvoju vsakega območja.

M. Zagar in J. Kunaverjeva prikazujeta pomembnost nekaterih naravnih danosti za razvoj turizma in današnjo turistično vlogo Bovškega v luči medregionalnih prometnih tokov, rezultatov opravljene ankete in nekaterih statističnih podatkov o številu in sestavi gostov. Neposredno na ta sestavek se v nekem smislu navezuje še naslednji, ki je namenjen osvetlitvi varstva narave ter problemom okolja ob načrtih za hidroelektrarne v Zgornjem Posočju; napisala sta ga M. Orožen-Adamič in M. Ravbar. Zbrala sta obilo (tudi polemičnega) gradiva, ki je nastajalo ob vseh predvidenih gradnjah vodnih elektrarn na Soči. Avtorja sta mnenja, da terja energetska izraba Soče izredno kompleksne in preiščljene posege v okolje.

Razprava Alpe kot gospodarski prostor (M. Pak) podaja odmiranje tradicionalnih oblik kmetijstva v alpskem območju posameznih držav. A. Berginc je prispeval »Geografski oris Baške grape«, ki je izredno nerazviti predel v okviru nerazvitega Tolminskega. To je pravzaprav prvi podrobnejši geografski oris naselij ob Bači, ki doživljajo močno depopulacijo.

Tudi zadnjih pet prispevkov v zborniku obravnava le posamezne predele tolminske občine. Se prav posebej je značilno zanje, da se lotevajo kompleksnega vrednotenja naravnih danosti in njihovih funkcij pri obstoječem gospodarskem stanju. Naravno-geografska analiza Kamna (I. Gams, F. Lovrenčak in D. Plut) kaže, da je ta predel pri obstoječi posesni strukturi najprimernejši za razvoj živinoreje. Oris prirodnih in družbenogeografskih značilnosti Breginjskega kota sta prispevala F. Lovrenčak in D. Plut, medtem ko je napisal I. Gams še pokrajinsko ekološko krajevno sosesko Soča. Povzetek vseh treh tu omenjenih raziskav je predstavljen v posebni študiji (Soča, Breginj in Kamno v pokrajinsko-ekološki primerjavi), kjer je ugotovljeno, da različen delež in obseg ekoloških enot neposredno odsevata v kmetijski izrabi zemljišča.

In slednjič je objavljen v knjigi zanimiv poskus funkcijskega vrednotenja alpskega sveta na primeru doline Koritnice (k.o. Log pod Mangartom), ki so ga prispevali D. Plut, A. Gosar in M. Klemenčič. Pisci ugotavljajo, da so naravne danosti izredno ugodne za rast trav. Funkcijo kmetijstva pa je treba vrednotiti tako z vidika proizvodnje kakor tudi z vidika vzdrževalca kulturne pokrajine.

Knjiga Zgornje Posočje ni zajetna le na zunaj, temveč po vsebini objavljenih prispevkov. V njej se zrcali množica tehtnih prispevkov, ki prikazujejo »tradicionalna« in nova področja geografskih usmeritev in raziskav. Tudi to je dokaz, da naša veda ne stagnira, temveč išče in si utira nova pota. Pohvaliti moramo tudi slikovno in kartografsko opremo zbornika. V njem je objavljenih 30 fotografij, ki so jih prispevali A. Berginc, J. Kunaver, F. Lovrenčak, M. Orožen-Adamič in I. Gams. Besedilo posameznih prispevkov dopolnjuje in ponazarja 25 celostranskih skic in kartogramov ter 13 strani diagramov, ki jih je izrisal C. Vojvoda. Skrb za celotno opremo zbornika »Zgornje Posočje« je prevzela M. Kunaverjeva.

Milan Natek

Etnologija in sodobna slovenska družba. Izdala in založila Slovensko etnološko društvo in Posavski muzej v Brežicah. Uredila in opremila Janez Bogataj in Mitja Guštin. Brežice, 1978, 124 strani.

Tudi današnja slovenska etnologija si čedalje vidneje utira nova pota svojemu celotnemu raziskovalnemu delu. Viden razkorak med nekdanjim in današnjim pojmovanjem etnologije je nastal z novo opredelitvijo predmeta njenega proučevanja. Po novejšem pojmovanju je namreč etnologija specializirana historiografska disciplina, katere poglobljeni predmet je proučevanje načina življenja tistih lokalnih, socialnih in drugih skupnosti (in ne samo kmečkih kot je večinoma prevladovalo doslej), ki so značilne za to ali drugo etnično skupino v posameznih razdobjih. Spričo dejstva, da imata tako sodobna geografija in etnologija prenekatera skupna stičišča, vsaka v okviru svojega lastnega predmeta proučevanja (npr. naselja, razvoj proizvodnih usmeritev, socialna in zaposlitvena struktura prebivalstva itd.), smo dolžni spremljati vsaj tiste temeljne programske usmeritve, ki se dotikajo vsebinskih razrešitev raziskovalnega dela. Rezultat novih, poglobljenih in razširjenih, s sodobnimi metodološkimi pristopi spoznanih in kritično ovrednotenih pojavov in njihovih razvojnih teženj, so zbrani v knjižici Etnologija in sodobna slovenska družba.

V publikaciji je objavljenih 21 referatov, ki se dotikajo skoraj vseh poglobljenih etnoloških problemov današnjega časa. Prispevki sestavljajo namreč osnovno gradivo, ki je bilo predloženo v razpravo udeležencem 3. posvetovanja slovenskega etnološkega društva, in sicer 7. in 8. junija 1978 v prostorih Posavskega muzeja v Brežicah. Da bi mogla današnja etnologija kar najbolj verodostojno prikazati (tudi) način življenja Slovencev v 20. stoletju in ob tem orisati vlogo in pomen posameznih socialnih slojev ali skupin, obenem pa tudi tvorno sodelovati pri reševanju različnih problemov v sodobnem življenju (npr. v urbanizmu, turizmu, družbenem planiranju), je pogumno pristopila h kritičnemu ovrednotenju svojega dosedanjega dela. Izraz takih hotenj in delovnih usmeritev, ki so utemeljene z novimi metodološkimi pristopi k proučevanju posameznih pojavov, se kažejo tudi v sestavi in izdaji vprašalnic Etnološke topografije slovenskega etničnega ozemlja.

Naj mi bo dovoljeno, da pri predstavitvi knjige »Etnologija in sodobna slovenska družba« omenim le tiste prispevke, ki utegnejo zanimati širši krog geografov. Med njimi vzbujata posebno pozornost »Etnologija in sodobna slovenska družba« (M. Ravnik) in »Je naša metodološka usmerjenost ustrezna?« Prvi prispevek kritično presoja današnjo vlogo in pomen etnologije, njeno zavzetost in sploh njeno neprisotnost pri opredeljevanju, osvetljevanju in strokovnem reševanju prenekaterih problemov današnjega časa. Izredno zanimiv je tudi drugi prispevek, ki ga je napisal S. Kremenšek. V njem so razčlenjeni osnovni koncepti, ki so usmerjali dosedanje raziskovalno dejavnost slovenskih etnologov (npr. načela prosvetljenstva, romantični koncept, v ok-